



Prof. Jeffrey D. Sachs

Jeffrey D. Sachs Columbia Üniversitesi'nde Sürdürülebilir Kalkınma, Sağlık Politikaları ve Yönetimi Profesörü ve Yeryüzü Enstitüsü Direktörüdür. Ayrıca Birleşmiş Milletlerin Sürdürülebilir Kalkınma Çözümleri Ağı'nın da direktörüdür.

Nükleer silahsızlanma

Dünya, Amerikan barışı himayesinde yaşamıyor.

Dünya nüfusu korku içinde. Milyonlarca insan savaşın girdabına itiliyor.

Dizginlenemeyen bir Amerikan askeri makinesi var ve milyarlarca insan nükleer silahlarla yok edilme tehlikesi altında yaşıyor.

İki türlü dış politika vardır; biri "güçlü olan haklıdır" prensibine diğeri de uluslararası hukukun üstünlüğü prensibine dayanır. ABD her ikisini birden istiyor. Hem diğer ülkelerden uluslararası kanuna karşı geldiklerinde hesap sormak istiyor, hem de kendisini bu kurallardan hariç tutuyor. Bu durum en çok da nükleer silah konusunda belirginleşiyor.

ABD'nin yaklaşımı başarısız olmaya mahkum. İsa'nın da dediği gibi "Tüm kılıç kuşananlar, kılıçla helak olacaklar". Helak olmaktansa artık nükleer silahsızlanmaya ilişkin uluslararası kanunlardan ABD ve diğer nükleer güçleri de sorumlu tutmak gerekiyor.

ABD, Kuzey Kore'nin Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Anlaşması hükümlerine bağlı kalmasını istiyor ve bu bağlamda Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ni Kuzey Kore'ye yaptırım uygulamasını teşvik etti. Benzer şekilde İsrail de İran'ın nükleer silahsızlanma anlaşmasını nükleer silah geliştirerek ihlal etmemesi için yaptırım hatta savaş çağrısı yapıyor.

Fakat ABD yüzüstü bir şekilde anlaşmayı kendisi ihlal ediyor, İsrail ise daha da kötüsünü yapıyor. Anlaşmayı imzalamayı reddetti ve dev bir nükleer cephanelik için hakkı olduğunu iddia ediyor ve bugüne kadar kabul etmemiş olsa da hile ile bu cephaneliğini kurdu.

Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Anlaşması 1968'de imzalandı ve taraflar üç temel prensip üzerinde anlaştı. Birincisi, nükleer silah devletleri nükleer silahları transfer etmemeyi veya nükleer olmayan devletlerin üretim ve satın almasını desteklememeyi taahhüt eder. Nükleer olmayan devletler de nükleer silah almamayı ve geliştirmemeyi taahhüt eder. İkincisi tüm ülkelerin nükleer enerjiyi barışçıl kullanma hakkı vardır. Üçüncü ve en önemlisi, anlaşmanın tüm tarafları, nükleer güçler de dahil, nükleer ve genel silahsızlanma konusunda anlaşmışlardır.

Anlaşma neleri içeriyor?

Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Anlaşması Madde VI'da da denildiği gibi; "Taraflarından her biri, nükleer silahlanma yarışının erken bir tarihte sonlandırılmasına ilişkin iyi niyetli etkili tedbirlere ve nükleer silahsızlanmanın sıkı ve etkili bir uluslararası denetim altında genel ve

ABD, Ortadoğu, Afrika ve diğer yerlerde kendi tercihiyle savaşıyor. Son yarım yüzyılda ABD ordusu birçok kez rejim değişikliklerine bağlantılıydı. ABD'nin nükleer programlarını sonlandırmasını talep ettiği Irak'ta Saddam Hüseyin'in ve Libya'da Muammer el-Kaddafi'nin devrilmesi de dahil uluslararası hukuku ve Birleşmiş Milletler Anlaşması'nı ihlal etti.

tam silahsızlanma anlaşmasına ilişkin müzakereleri sürdürmeyi garanti eder.”

Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Anlaşmasının ana amacı nükleer silah yarışını tersine çevirmektir, birkaç ülkenin nükleer güç tekelini ebedileşmek değildir. Hele anlaşmayı imzalamamış ülkelerin bölgesel nükleer tekel olmasını ebedileşmek hiç değildir. Örneğin İsrail... Şu anda ezici askeri gücü yüzünden Filistinlilerle müzakere yapmaktan kaçınabileceğine inanıyor gibi. Nükleer silahların ortaya çıkardığı kendi kendine zarar veren kibir de bu işte.

Uluslararası toplumun büyük bir kısmı mevcut nükleer güçler ve askeri müttefiklerinin istisna olması hayli dikkat çekici, nükleer silahsızlanma çağrısını 2017 Nükleer Silahların Yasaklanması Anlaşması ile yinelemiş oldu. Anlaşma tüm nükleer silahlı devletlerin nükleer silah programının geri dönüşümsüz şekilde sonlandırılmasını teyit etmek amacıyla işbirliği yapmaya çağırıyor. 122 ülke “evet” derken, bir ülke “hayır” dedi, bir ülke çekimser kaldı ve aralarında nükleer güçlerin ve NATO üyelerinin de olduğu 69 ülke oy kullanmadı. 58 ülke anlaşmayı imzaladı ve sekiz ülke anlaşmayı onayladı.

Kritik bir rol oynuyor

ABD, Kuzey Kore'nin Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Anlaşmasına uymasını ve nükleer silahsızlanmasını talep ediyor, Güvenlik Konseyi de aynı fikirde. Fakat ABD'nin utanmaz bir şekilde gerçek nükleer silahsızlanma istemeyip sadece kendi nükleer dominansını talep etmesi gerçekten hayret verici. Trump hükümetinin Şubat ayında yayınladığı Nükleer Durum Raporu, ABD nükleer cephaneliğinde ciddi bir modernizasyon çağrısı yapıyor ve Nükleer Silahsızlanmanın Yayılmasını Önleme Anlaşması'nın bağlayıcı hükümlerini ikiyüzlü bir şekilde görmezden geliyor:

“Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Anlaşması'nın (NPT) hedeflerine olan bağlılığımız güçlü bir şekilde devam ediyor. Yine de şu andaki ortamın, nükleer silahların azaltılması yönünde kısa vadede daha fazla ilerleme kaydetmeyi hayli zorlaştırdığını kabul etmeliyiz. Bu inceleme, çok basit bir gerçeğe dayanıyor: nükleer

silahlar nükleer saldırıları caydırmak ve öngörülebilir gelecekte nükleer silahlı ülkeler arasında geniş ölçekli geleneksel savaşları önlemede kritik bir rol oynuyor ve oynamaya devam edecek.”

Kısacası ABD sadece diğer ülkelerin nükleer silahsızlanmasını talep ediyor. Kendisinin de nükleer silahsızlanması “hayli zor” olur ve nükleer silahların ABD ordusunun ihtiyaçlarına hizmet ettiği “basit gerçeğini” ihlal etmiş olur.

ABD'nin NPT hükümlerine uymaması bir yana, diğer büyük bir sorun da ABD ordusunun ihtiyaçlarının aslında caydırıcılıkla alakalı olmaması. ABD dünya üzerinde açık ara en fazla savaş üreten mevcudiyet. Ortadoğu, Afrika ve diğer yerlerde kendi tercihiyle savaşıyor. Son yarım yüzyılda ABD ordusu birçok kez rejim değişikliklerine bağlantılıydı. ABD'nin nükleer programlarını sonlandırmasını talep ettiği Irak'ta Saddam Hüseyin'in ve Libya'da Muammer el-Kaddafi'nin devrilmesi de dahil uluslararası hukuku ve Birleşmiş Milletler Anlaşmasını ihlal etti.

Dünya nüfusu korku içinde

Bunu şu şekilde de söyleyebiliriz: “Güç yolsuzlaşıyor ve nükleer güç, her şeye gücünün yetebileceği illüzyonuna neden oluyor. Nükleer güçler müzakere etmek yerine zorbalık ve patronluk yapıyor. Bazıları diğer ülkelerin hükümetlerini kendi istekleriyle deviriyor ya da en azından bunu yapmayı amaçlıyor. ABD ve nükleer müttefikleri birçok kez BM Güvenlik Konseyi'nin uluslararası hukukun üstünlüğünü göz ardı etme hakkı olduğunu içselleştirdi. Örneğin Libya'daki Kaddafi rejimine karşı gerçekleştirilen yasa dışı NATO saldırıları veya Suriye'de ABD, İsrail, Birleşik Krallık ve Fransa'nın Başar Esad'ı zayıflatmak ya da devirmek için çaba sarf etmesi buna en yakın iki örnek.

Her şeye rağmen, Kuzey Kore'nin hızlı ve başarılı bir şekilde nükleer silahsızlanmasını teşvik edelim; ama aynı zamanda aynı aciliyetle ABD'nin ve diğerlerinin nükleer cephaneliğini de ele alalım. Dünya Amerikan barışı himayesinde yaşamıyor. Dünya nüfusu korku içinde. Milyonlarca insan savaşın girdabına itiliyor. Dizginlenemeyen bir Amerikan askeri makinesi var ve milyarlarca insan nükleer silahlarla yok edilme tehlikesi altında yaşıyor.